

2008-06-09

Dnr: 301-01077-2008

Er ref: Jo2007/3690/LB

Jordbruksdepartementet
103 33 Stockholm

REMISS - precisering av hållbart nyttjande inom skogsbruket (Skogsstyrelsens meddelande 5:2007)

Riksantikvarieämbetet har tagit del av innehållet i Skogsstyrelsens Meddelande 5:2007 som syftar till att utveckla och precisera begreppet hållbart nyttjande i enlighet med de Svenska miljömålen (prop. 2004/2005:150) och regeringens skrivelse om en samlad naturvårdspolitik (skr.2001/02:173). Fiskeriverket och Jordbruksverket hade motsvarande uppdrag för fiske respektive jordbruk.

Sammanfattning

- Preciseringarna av hållbart nyttjande inom fiske, skogsbruk och jordbruk behöver samordnas.
- Skogsstyrelsens modell för att på övergripande nivå definiera hållbart nyttjande har stora förtjänster och kan ligga till grund för det fortsatta arbetet.
- Kulturmiljö och kulturarv, inklusive biologiskt kulturarv, ingår i samtliga dimensioner av hållbar utveckling (miljö, ekonomi och socialt).
- Uppdragets betydelse för fortsatt arbete med strategi för hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö behöver tydliggöras.
- En fortsatt utveckling av hållbart nyttjande bör beakta synsätt från Europeiska landskapskonventionen och regionala landskapsstrategier.

Förslag till definition av begreppet

Skogsstyrelsen avhandlar i huvudsak hur begreppet hållbart nyttjade kan definieras på övergripande nivå. Den föreslagna definitionen omfattar dimensionerna ekonomi, miljö, och social, vilka utgör en plattform för avvägningar. Synergieffekter finns mellan de olika dimensionerna. I definitionen ingår bland annat kulturmiljöer, vatten och rekreativsmöjligheter.

Skogsstyrelsen framhåller att en adaptiv förvaltning behövs i enlighet med ekosystemansatsen och att avvägningar måste göras lokalt och utifrån olika lokala förhållanden.

2008-06-09

Dnr: 301-01077-2008

Riksantikvarieämbetet anser att Skogsstyrelsens övergripande definition är bra men att den behöver utvecklas enligt nedan.

Samordning av hållbart nyttjande

Hållbart nyttjande behöver ses i sin helhet och preciseras ur samtliga tre dimensioner: ekonomiskt, miljömässigt och socialt. De tre dimensioner bör inte hanteras isolerat från varandra, då de överlappar och är ömsesidigt beroende av varandra. Kulturmiljö och kulturarv bör inte begränsas till den sociala dimensionen.

Myndigheternas tolkning av uppdraget att precisera hållbart nyttjande skiljer sig åt. Riksantikvarieämbetet ser det som nödvändigt att preciseringen av hållbart nyttjande samordnas.

Hållbart nyttjande

I ett hållbart nyttjande bidrar kulturmiljön till näringslivsutveckling och till skapandet av värden. I den miljömässiga dimensionen i Skogsstyrelsens definition av hållbart nyttjande ingår inte kulturmiljö och kulturarv. Detta innebär att väsentliga diskussioner om hur ett nyttjande påverkar det biologiska kulturarvet ej har hanterats. Riksantikvarieämbetet menar även att slutsatserna rimligen bör se annorlunda ut om miljömässiga dimensionen vidgas till att omfatta kulturmiljö och det biologiska kulturarvet.

I Skogsstyrelsens definition har de tre dimensionerna lika värde, men i praktiken tenderar den ekonomiska dimensionen ges större tyngd i avvägningar. Riksantikvarieämbetet saknar i utredningen en kort beskrivning av skogens problem vad avser hållbart nyttjande och hur ett hållbart nyttjande ska kunna uppnås utifrån en mängd lokala avvägningar.

Biologiskt kulturarv

Det biologiska kulturarvet är en del av biologisk mångfald, vilket inte framgår av Skogsstyrelsens rapport. Att kulturmiljö och kulturarv omfattas av den miljömässiga dimensionen medför att även det biologiska kulturarvet ska inkluderas i preciseringen av hållbart nyttjande. I tabellen över de tre dimensionernas innehåll (sidan 4) bör till underrubriken miljö därför tillföras biologiskt kulturarv. Begreppet bör sedan ges en likvärdig analys och hantering som de övriga miljömässiga innehållen.

Riksantikvarieämbetet definierar det biologiska kulturarvet som förekomst av ekosystem, biotoper, djur- och växtarter som uppstått, utvecklats, eller gynnats genom människans nyttjande av landskapet och vars långsiktiga fortlevnad och utveckling förutsätter eller påverkas positivt av brukande och skötsel (Fördjupad utvärdering – kulturmiljö och kulturhistoriska värden, Riksantikvarieämbetet

2008-06-09

Dnr: 301-01077-2008

2007:6). Kunskap om det biologiska kulturarvet är av stor betydelse för att utveckla ett hållbart nyttjande av biologisk mångfald enligt konventionen om biologisk mångfald, samt för artikel 8j i denna konvention som handlar om traditionell skötsel och metoder.

Strategi för hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö

Inom miljömålen berörs många områden som har bäring på ekonomi, miljö och sociala dimensioner av hållbart nyttjande av resurser. Preciseringsen av hållbart nyttjande inom fiske, skogsbruk och jordbruk bildar tillsammans underlag för strategin för hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö. Kopplingen till denna strategi behöver tydliggöras i det fortsatta arbetet.

Europeiska landskapskonventionen och regionala landskapsstrategier

Enligt Europeiska landskapskonventionen (Florens 20/10 2000) spelar landskapet en viktig roll som allmänt intresse på det miljömässiga och sociala planet och utgör en resurs för ekonomisk verksamhet. Landskapet är en viktig del av människans livsmiljö och livskvalitet överallt. Riksantikvarieämbetet menar att landskapskonventionens synsätt kan bidra till ett hållbart brukande och nyttjande av landskapet, och att Europeiska landskapskonventionen kan ge stöd för preciseringen av hållbart nyttjande inom skogsbruket.

Miljömålsarbetet ställer krav på nya samverkansformer inom miljöarbetet som öppnar för ett bevarande parallellt med ett hållbart brukande. Försöken med regionala landskapsstrategier i sju pilotlän under 2006-2007 visar att processen och dialogen mellan staten och andra aktörer och boende är en viktig metod för att öka allmänhetens engagemang. Riksantikvarieämbetet menar att regionala landskapsstrategier är ett av flera verktyg för att utveckla hållbart nyttjande.

Fortsatt arbete

Hållbart nyttjande är en central del av arbetet med hållbar utveckling och en viktig utmaning för att nå miljömålen. Riksantikvarieämbetet ser gärna att fortsatt utveckling av uppdraget innebär att hållbart nyttjande definieras och operationaliseras i dialog med fler berörda aktörer, inklusive miljömyndigheter och företrädare för de areella näringarna.

Beslut i detta ärende har fattats av riksantikvarie Inger Liliequist efter föredragning av utredaren Håkan Slotte. Även överantikvarie Per-Magnus Nilsson, avdelningschefen Jan-Gunnar Lindgren och enhetschefen Karin Schibbye har varit med vid den slutliga handläggningen.

2008-06-09

Dnr: 301-01077-2008

Inger Liliequist

Håkan Slotte

Kopia till:
Kulturdepartementet
Miljödepartementet
Fiskeriverket
Jordbruksverket
Skogsstyrelsen
Redaktionen Riksantikvarieämbetet